

Hercegovina" in „Črna gora“. Tudi to delo priporočamo ruščine večim čitateljem.

Niž manj od poprejšnjega zanimivo je obširno delo K. K. Slučevskega: *Po Sčveru Zapadu Rossiji*, v dveh debelih zvezkih XX + XXI + 1064 str. vel. osmerke V tem „kapitalnem trudu“, s 305 slikami in dvema zemljevidoma, je opisal Slučevskij pokrajine severo-zapadne Rusije, katera je radi podnebnih razmer tudi za nas južne Slovence zelo zanimiva. Cena obeh zvezkov 7 rubljev. Naroča se v „knjižnem magazinu“ A. F. Marksa v Petrogradu.

V Moskvi je izšlo delo *Iljustrirannaja vseobščaja istorija literatury* Ivana Šera, pod uredništvom P. J. Weinbergerja. Delo je izšlo v 15 snopičih, ali v 2 zvezkih. (Preloženo.)

V Petrogradu, v založbi O. N. Popove, je izšlo zgodovinsko delo E. Levaserja z naslovom: „*Narodnoje obrazovanje v civilizovanyh stranah*“ v 2 zvezkih. Delo je prevedeno iz francoščine. Cena 2 rublja 50 kop. — Temu podobno je drugo delo G. F. Koljbe: *Istorija čelovečeskoj kuljture*, prevedeno iz nemščine pod uredništvom A. A. Reinholdta. Delo velja 3 rublje 50 kop.

Izmed novjših romanov in povestij omenjamo: *Živaja šizn* (živo življenje), roman J. Potapenka, Moskva, cena 2 rublja. Dalje: *Nevěsta — vakhanka* (Krovavj tuz), roman iz petrogradskega življenja, od A. Čehanoviča, izdanje A. Kasatkina v Petrogradu (cena 1 rubelj); *Noša mira sego*, roman P. P. Gnědiča, Petrograd 1898, cena 1 rubelj; *Medovj mjesjac*, roman K. Golovina, Petrograd 1898, cena 1 r. 50 kop.; *Primanka*, roman P. M. Nevežina, Moskva 1898, cena 1 rubelj; *Vagram*, očerki i razskazy i vojenoj žizni od P. N. Krasnova, Petrograd 1898. Cena 1 rubelj.

Ob tej priliki še omenjamo, da dobé naročniki „Nive“ za 1899. l. kot prilogo *Polnoje sobranije sočinenij F. A. Gončarova* v 12 zvezkih, z životopisom in sliko pisateljevo. Gončarov, kakor vemo, je napisal nekoliko daljših romanov, kakor: „Oblovov“, „Obryv“, „Obyknove nnaja istorija“, nekoliko manjših povestij in daljši potopis „Fregat Pallada“. Kakor Turgenjevovi spisi, se tudi ti ne bodo prodajali posamično, marveč skupno z „Nivo“, ki velja s prilogami vred okolo 10 gld. i + a.

Črtice iz maloruske književnosti. (Piše Podravski.)

Pisali smo že v tem listu, kako se je začela in kako je napredovala književnost Malorusov ali Rusinov ali Ukrajincev. Povedali smo, da je Malo-

rusov skoro 20 milijonov, katerih 17 milijonov živi v Rusiji, 3 milijoni pa v Avstriji. A njih književnost ni obširna, niti toliko kakor slovenska. To je umevno, ker mnogi Malorusi rajši pišejo velikoruski. Navedli smo tudi nekaj pisateljev, kateri so delovali za malorusko slovstvo, n. pr.: Ivan Kotljarevski (1769—1858), oče novega malor. slovstva; Peter Artemovskij Hulak (1790—1866), Lev Borovikovski, Gregorij Kritka (1778—1843), Jos. Bodjanski (1808—1878), Nikolaj Kostomarov (1817—1885). Povedali smo, da so se tudi avstrijski Rusini zanimali za slovstveno delovanje, ker so dobili pod Jožefom II v Levovu duhovsko semenišče (l. 1783) in vseučilišče (1784). Levov je bil seveda središče maloruskega življenja v Avstriji, in v Levovu se je — in tu nadaljujemo svoje pripovedovanje — sredi maloruskih dijakov pojavila misel o prerojenju maloruskega slovstva v Galiciji. Tem dijaku je stal na čelu Markijan Šaškevič (roj. 1811. l. v Zločevskim, umrl 1843. l.) Obdarjen po naravi z znamenitim pesniškim darom, prisvojil si je popolnoma živi narodni jezik, ki ga je potem rabil v svojih poezijah, ki so se sčasoma udomačile med narodom.

V kolo Šaškeviča je stopilo nekoliko nadarjenih pisateljev, kakor: Nikolaj Ustijanovič, Ivan Vagilevič in drugi. Sestavili so iz svojih plodov in deloma iz narodnih pesmij zbirko „Rusalka“, katero se jim je po dolgi borbi s cenzuro posrečilo natisniti 1837. l. v Budimu. Avstrijska vlada je zabranila „Rusalko“ ter preganjala ob enem celo njene izdajatelje. Glavni vzrok preganjanja je bil baje ta, da je jezik v njej bil podoben „ruskemu“, katerega pa iz političnih razlogov ni bilo dovoljeno rabiti. Pravzaprav pa je bila „Rusalka“ pisana v najčistejšem gališko-rusinskem jeziku, razlikujoča se po pisavi dokaj bolj od ruščine nego jezik, v katerem sta z dovoljenjem vlade tiskala svoje plode Jožef Levicki („Stih na čest halickaho metropolita.“ Premisl 1838) in Lesenicki („vozzrenje Strašilišča v Pestie i Budie“) itd.

Pisatelji, kakor Levicki, Lesenicki, Ilkevič niso mogli imeti nobenega vpliva na malorusko slovstvo. Pisali so „za narod“ v jeziku, ki je vzbujal čudenje in jezo pisateljev maloruskih nad Dneprom. Maksimovič n. pr. je pisal leta 1841. vsled plodov Lesenickega: „To ni jezik, marveč umetni izdelek slovansko-ruski, v katerem so pri nas (v Rusiji) pisali verze pred sto leti.“ Svetoval je pisateljem, naj zavržejo to mešanico ter pišejo v čistem narodnem jeziku, toda njegov svet je bil neuspešen za rusinsko slovstvo; v Galiciji je bilo že skoro blizu propada, in tako je ostalo do l. 1848. — A sedaj idimo čez avstrijske meje, da si tu ogledamo — Tarasa Ševčenka. (Dalje.)

Književnost.

Poljska književnost.

K poročilu o poljski književnosti, priobčenem v 20. snopiču „Doma in sveta“, opomnim še, da je sedaj *Czytelnia Polska* s 14. zvezkom prenehala izhajati. Ti zvezki, h katerim je poleg objavljenih treba še navesti povesti: „Hryhor serdeczny“ i „Jeden z wielu“ od T. T. Jeża, potopis „Szkice z Anglii“ od Ignacija Maciejewskiego (2 zv.), „Nowele z czasów oblężenia Paryża“ od Alfonza Daudet, in „Częstochowa w obrazach historycznych“ od Vac-lava Kapucyna, se še dobivajo pri „wydawnictwu Czytelni Polskiej w Lwovu, Chorażczyzna 17 in sicer vseh 14 za 2 gl. 10 kr.

Navzlic temu, da se to podjetje ni posrečilo, ne nedostaje vendar Poljakom dobrih knjig za nizko ceno. Kar bi drugje imeli za nemogoče, tega so se lotili Poljaki in sicer izdajatelji v Varšavi izhajajočega dnevnika „Gazeta Polska“. Naročniki tega obsežnega časopisa dobivajo za navadno ceno (12 rubljev na leto) vsak teden brezplačno jedno knjigo (oziroma jeden snopič kakega obširnejšega dela), kar je na leto 52 zvezkov, torej skoro toliko kakor izda n. pr. Mohorjeva družba v devetih letih. Da je treba k takemu podjetju mnogo žrtvovati, to se umeva samo po sebi, torej zaslužujejo tem večjo čast izdajatelji, ki se niso zbalí ogromnih stroškov, niti napornega truda. Ob tej priliki se nam vriva misel, kako lepo in dobro bi bilo, ko bi kateri iz slovenskih dnevnikov podal naročnikom brezplačno vsaj mesečno jedno knjigo. Vzgled, da je to mogoče, je tukaj; treba je samo posnemavcev.

Dasi imajo Poljaki po več knjigarn v Lwovu in Krakovu, vendar izhaja razmerno največ knjig v Varšavi. Tako je ondi v založbi Kreczmara izšel: *Album pisarzy polskich*, opravoval St. Demby, ilustriral H. Piątkowski. Obsega slike in podatke iz življenja vseh genialnih pisateljev poljskih

V Varšavi je tudi izšlo zemlje- in narodopisno delo *Słowianie południowi*. Bulgarzy, Serbowie, Hercegowińci i Bośniacy. Str. 112 v 16°. — Dalje II. zvezek *Historji Słowiań*, napisal Edvard Boguslawski. Poslednje delo je zelo obširno; šteje namreč 6 + 516 str. v 4°. Cena 3 rub 20 kop.

V mestu Wilni je jelo izhajati delo: *Wszechświat katolicki w obrazach*. Slike svetišč in drugih spominikov verske stavbe. Vseh snopičev bo 20, prodajajo se posamično po 40 kop. Celo delo velja 7 rubljev.

Na Dunaju je izšlo v dveh zvezkih delo: *Biblia słota klasyków*, obsegajoča zgodovino razodenja božjega v starem in novem zakonu. Prvi zvezek

obsega „Dzieje objawienia Boskiego w Starym Zakonie“, drugi pa: „Dzieje objawienia Boskiego w Nowym Zakonie.“ Str. 265 in folio.

Kaj zanimivo delo je tudi: *Album Sztuki Polskiej*. Serya I. Wystawa Retrospektywna w Warszawie 1898. r. Opracował H. Piątkowski. Cena snopiču 85 kop.

Za kako neverojetno nizko ceno se dobivajo sedaj po naročilni poti nekatere poljske knjige, kaže najbolje novo izdanje *Historji Literatury Polskiej* Piotra Chmielowskiego, I. zv. str. 252. Knji-garska cena tega dela je dva rublja, naročniki „Bi-blioteke dzieł wyborowych“ pa so je prejeli za še ne polnih 20 kopejk. Za jednako nizko ceno so do-bili tudi zanimivo delo: *Słowacy, ich życie i lite-ratura* od Romana Zawilińskiego, s predgovorom I. A. Świącickiego. 258 str. s slikami

V Varšavi, v založbi časopisa „Niwa Polska“ je izšel poljski prevod slovečega dela Francoza G. Ducondraya *Historja Cywilizacyi Powszechnej* Ker pa pisatelj ni prost predsodkov proti sveti cerkvi zlasti v zgodovini srednjega veka, so to delo nekateri poljski listi odločno grajali. Vsekako pa se nedostatki odpravijo v drugem natisku. *i + a.*

Črtice iz maloruske književnosti.

(Piše Podravski.)

(Dalje.)

Nobeden izmed velikih slovanskih pesnikov ni zapustil tako malo plodov kakor Taras Ševčenko, toda le redko kateri se more meriti ž njim po vsebini. Dva nevelika zvezka (izdana l. 1876. v Pragi) obsegata najlepše izražene ideje bratovstva, jednakosti, ljubezni in svobode. Radi tega se je priljubilo narodu ime Ševčenka na Ukrajini in v Galiciji. Poe-zije Ševčenka so doživele že trinajst natiskov v iz- virniku, in prevajali so jih na vse slovanske jezike. Največ prevodov imajo Velikorusi, toda na nesrečo v vsej tej kopici prevodov ni v nobenem prave moči izvirnikove. Boljši so prevodi poljski, zlasti Kondratoviča (Przekłady z małoruskiego, „Kob-zarz“ Szewczenki. Warsz. 1872).

Pisatelji nemški, francoski, laški in angleški so seznanjali svoje čitatelje s poezijami in življenjem Tarasa Ševčenka. Sam zaznamek člankov in pisa-teljev, ki so pisali o njem, bi obsegal polovico pole drobnega tiska. Koliko pa so še napisali o njem sami domačini! Toda navzlic tako obširni literaturi

o Ševčenku ni doslej temeljitega življenjepisa pesnikovega, ki bi obsegal kritično oceno njegovih plodov.

Taras Ševčenko se je porodil dne 9. sušca l. 1814. v vasi Morincah, v kijevski guberniji. Njegovi stariši so bili podložniki plemenitaša Engelhardta, seveda siromaki brez pravic. Po Tarasovem dedu, ki je bil čevljar, je dobila vsa rodbina ime „Ševčenko“ (čevljar), čeprav se je ded poprej pisal Gruševski. Ko je bil Taras star poldrugo leto, preselili so se njegovi stariši v sosednjo vas Kirilovko, in v tej vasi je preživel naš pisatelj svoja detinska leta. Mater je Taras zelo ljubil ter se je je pogostoma spominjal v svojih poezijah. Toda ni se je veselil dolgo. Umrla je še dokaj mlada, ko je bil Taras star komaj devet let. Oče se je nato v drugič oženil, in od tega časa je bilo Tarasu gorje. Bil je vesele in žive narave ter se je često pričkal z mačehinimi otroki, vsled česar ga ona ni ljubila, marveč ga je često tepla.

Oče, zapazivši neslogo v hiši, je sklenil dati dečka v svet ter ga res odpeljal v šolo cerkovniku Bugorskemu. Na ta način se je naučil Taras čitati. Toda že drugo leto po materini smrti je umrl Tarasu tudi oče, in odtlej je bilo njegovo življenje še bridkejšo nego dotlej. Na dom se ni imel po kaj vračati, a v šoli je moral večkrat veliko trpeti. Za uk je imel bistro glavo in v kratkem se je naučil ves psaltir na izust ter postal vsled zvenečega in prijetnega glasú podcerkovnik.

Toda to ni trajalo dolgo. Taras je imel že od rane mladosti veliko veselje do slikarstva, in ko mu je minulo trinajst let, je zapustil Bugorskega ter odšel v vas Lisjanko, da bi se pri ondotnem slikarju učil slikarstva. Pri tem je pa ostal le tri dni, ker mu tu ni bilo všeč; odšel je v vas Tarasovko k drugemu slikarju. Ta slikar ga ni sprejel, češ da Taras nima sposobnosti za slikarstvo. Tako je hodil Taras od vasi do vasi in iskal učitelja; naposled so ga sprejeli na gospodarjev dvor, kjer je postal kuharski pomočnik.

O svojem gospodarju pripoveduje Ševčenko: „Moj gospodar Engelhardt je bil jako delaven; neprestano je potoval sedaj v Kijev, sedaj v Vilno ali v Petrograd ter me jemal s seboj, da sem presegaval v njegovi prednji sobi, tlačil mu pipe ter opravljal druge temu podobne službe.“ Zapazivši v mladeniču sposobnost in nagon do slikarstva in hoteč imeti sčasoma „lastnega“ slikarja, oddal je Ševčenka na uk v Varšavo, najpoprej nekemu stenskem slikarju in potem portretistu Lampetu. V tem času svojega življenja se je Taras zaljubil v neko gospodično, a kot podložnik se ni smel ž njo oženiti in potegniti ljubljeno nevesto v sužnost. Radi

tega mu je stopilo pred oči tužno vprašanje: „Čemu podložniki ne smemo biti prosti ljudje kakor drugi?“ Med tem pa se je Engelhardt preselil v Petrograd ter vzel tudi Ševčenka s seboj, in prepričavši se, da ni sposoben za lakajsko službo, uslišal je njegovo vneto prošnjo ter ga dal na četrta leta slikarju Širajevu.

Ševčenko je bil tedaj star devetnajst let in slučajno se je spoznal tu s svojim rojakom umetnikom Sošenkom, ki se je potrudil za njegovo srečo in ga seznanil z maloruskim pisateljem Grebenkom. Po prizadevanju novega varuha sta obrnila na Ševčenka pozornost takratna veljaka: pesnik Žukovski in slikar Brijul. Brijul je naslikal portret Žukovskega, prepustil ga loteriji, na kateri je iztržil zanj 2500 rubljev, in za ta denar je bil dne 22. malega travna l. 1838. maloruski genij odkupljen iz podaništva.

Brijulov je takoj vzel Ševčenka na učenje k sebi in akademijo lepih umetnostij, in iz te dobe izvirajo njegove prve poezije. „Surova muza Ukrajine“, piše pesnik o sebi, „dolgo ni ugajala mojemu okusu, pokvarjenemu z življenjem v šoli cerkovnika in v gosposkih prednjih sobah; toda ko je dih svobode vrnil mojim občutkom čistost otročjih let, prebitih pod ubožno očetovsko streho, me je ona, hvala ji za to, še tem vneteje vzela v naročje v tujem kraju. Od prvih mojih nedovršenih poskusov, pisanih v Letnem vrtu, je tiskana samo jedna balada ‚Pričina‘ (Vzrok).“

Poezije Ševčenka so prvič izšle l. 1840. v drobni knjižici z naslovom *Kobzar*. V tem izdanju je priobčena jedna izmed najboljših njegovih pesmij „Katerina“ in nekoliko „dum“, katerim pa se je kritika le rogala ter se posmehovala „kmetiškem pesniku“. Ni pa prestrašila s tem Ševčenka. „Naj pa bom kmetiški pesnik, saj meni ni treba ničesar več“, je dejal in delal dalje. Toda njegove pesmi in dumke je razumel narod nad Dnjeprom, in čez jedno leto je izšel že drugi natisk njegovega „Kobzara“, pomnožen z novo pesmijo „Hajdamaki“. Slava Ševčenkova se je razširila po vsej Malorusiji. Neka nepremagljiva moč ga je vlekla v rojstveni kraj, kjer je pod jarmom podaništva trpelo na milijone njegovih bratov in sester, kjer je „muziku“ bila duša že skoro na jeziku.

Naposled je pesnik odšel v svoj rojstveni kraj, kjer se je seznanil z mnogimi izobraženimi Malorusi. Obhodivši Ukrajino se je nastanil v Kijevu kot slikar pri arheološki komisiji. Tu se je seznanil s Kulišem, Kostomarovom in drugimi pisatelji.

(Dalje.)

bil ničesar.¹⁾ Pač pa je ministerstvo z odobravanjem državnega zbora vse sile napelo proti socijališkemu gibanju. Devet delavskih voditeljev so brž zaprli; socijališke časopise so zaplenjali in njihove urednike zapirali. Urednik lista „Gleichheit“ je bil obsojen na pet mesecev ječe, voditelji Oberwinder na šest, Most in Pabst pa na pet let, drugi nekoliko manj.

Ko je prišlo Hohenwartovo ministerstvo do vlade, je brž izposlovalo pomiloščenje zaprtih delavcev in izkušalo si med delavci pridobiti sobojevnikov za svoj federališki načrt. V Brnu je Pfeiffer res pridobil mnogo pristašev za to idejo. Katoliška delavska

¹⁾ Med drugim jim je dejal: „Po takih demonstracijah je vladi, zlasti liberalni, nemogoče, da bi storila to, kar želi, ker bi se sicer od druge, posebno od klerikalne strani, izzvale protidemonstracije.“

društva so se ji tudi pridružila. Šlo bi bilo, in brez dvojbe bi se bilo že takrat pričelo krepko socijalno-politiško delovanje. A socijalno-demokraški delavci so se dali iznova preslepiti od liberalcev in od židovstva in so zopet začeli hud boj proti vladi in proti katoliški cerkvi. Židje so podpirali njihovo časopisje in drugo agitacijo. Posrečilo se je vreči Hohenwarta. Zopet je stopilo na pozorišče liberalno Auerspergovo ministerstvo. To je obetalo socijalno-demokraškemu listu „Volkswille“ 40.000 gld., da bi pričel izhajati vsak dan, in 60.000 gld. za delavske produktivne zadruge v Lassalleovem smislu. Pa po raznovrstnem pogajanju med vlado in socijališkimi voditelji se je zgodilo ravno narobe. Tudi to ministerstvo je hotelo naravnost zatreti vsako delavsko gibanje. Boj proti društvom in shodom se je nadaljeval.

(Dalje.)

Književnost.

Črtice iz maloruske književnosti.

(Piše Podravski.)

(Dalje.)

Kostomarov je bil ta čas profesor ruske zgodovine na kijeviskem vseučilišču in je uprav obdeležoval dobo Bogdana Hmelnickega. Mladi učenjak je živel tu v družbi izobraženih mož, v kateri so se nahajali Ševčenko, Kuliš, Belozerski, Artemovski-Hulak, Navrocki, Markovič. Ti učenjaki so se često pomenkovali o Slovanstvu; izražali so nado, da se v bodočnosti združijo slovanska plemena; in spoznali potrebo naučnega društva, katero bi se lotilo naloge: približati in spravljati v vzajemno dotiko slovanske narode, doslej še tako malo znane med seboj. Pa so tudi zares osnovali tajno društvo sv. Cirila in Metoda, h kateremu sicer Taras ni pripadal, pač pa je zahajal vanj in čital tam svoje pesmi. Kmalu pa je zavohala društvo ruska policija in zaprla vse, ki so se tam shajali, in jih deloma odposlala v oddaljena mesta Rusije. Ševčenka so potrdili k vojakom, kjer mu je bilo zabranjeno slikati, pisati, da, tudi čitati. Tako je preživel nesrečni Taras deset let v bridki nezgodi in šele po smrti Nikolaja mu je sin Aleksander II. oprostil kazen ter mu dovolil vrniti se na Ukrajino. Dasi

je bil Ševčenko dokaj vesel svoje svobode, vendar mu ni bilo dano, da bi se je dolgo veselil. Vojaška služba je tako izpodkopala njegovo zdravje, da je čez pet let umrl v Petrogradu dné 26. sušca l. 1861. v 47. letu svojega življenja. Nesrečnež ni doživel tega, česar se je ves čas nadejal in za kar je ves čas Boga prosil, namreč odpravljenja robstva. Carjevo pismo je bilo razglašeno istega leta šele po Ševčenkovi smrti.

Ševčenko je naročil, naj ga pokopljejo na Ukrajini. Zaradi tega so prepeljali njegovo truplo v domovino in je pokopali v okolici Kaneva na obrežju Dnjeptra. Na visoko nasuti mogili stoji velik, od daleč viden križ, in ljudje dohajajo semkaj od vseh strani, da tu izkazujejo čast njegovim telesnim ostankom.

Ob jednom s Ševčekom je stopil na slovstveno polje in z njim vred moral v prognanstvo v Tulo tudi Pantelejmon Kuliš. Rojen l. 1819. v trgu Voronežu v Černihovski guberniji od preprostih staršev, je moral kmalu končati svoje učenje na gimnaziji v Novgorodu. Kuliš je poskušal svoje moči v jeziku maloruskem ko pesnik, novelist, narodopisec in zgodovinar, toda razven v narodopisu si ni pridobil v nobeni stroki velikega priznanja pri čitateljstvu, a ne zaradi pomanjkanja talenta, marveč zaradi nestanovitnosti v nazorih. Težavno je najti

druga pisatelja, ki bi bil s tako lahkoto obračal svoj plač po vetru kakor uprav Kuliš.

Prišedši iz prognanstva se je nastanil Kuliš v Petrogradu, kjer se je živo poprijel izdavanja lastnih in tujih del. L. 1861., ko je jela izhajati „Osnova“, imela so v njej Kuliševa dela skoro dve tretjini prostora, a ob enem je bil sodelavec kijevskega „Věstnika Jugozapadnoj Rossiji“, čigar smer je bil „Osnovi“ popolnoma nasproten. To je bilo tudi krivo, da je izgubil vso popularnost, kakršno je užival v Malorusiji v letih 1857.—1861. Ko je prenehala „Osnova“, je molčal Kuliš sedem let in šele l. 1874. je izdal vnovič delo: *Istorija vozsojedinjenja Rusi*, kjer se je otreseel vseh prejšnjih vzorov in ometal z blatom ukrajinsko slovstvo. Do l. 1870. je bil skoro fanatik v proslavi ukrajinske minulosti, v svoji zgodovini pa jo zopet fanatično pobija, trdeč, da so bili Kozaki prosti roparji in zločinci in da je bilo vladarstvo poljske gospode največja dobrota za kraj in njegovo omiko. Pet let pozneje je dospel Kuliš v Galicijo ter izdal v Levovu 1. zvezek svojih prevodov iz Shakespearea in pozneje še *Hutorno poezijo*. V tej poeziji se kaže zopet, kakršen je bil ob času „Osnove“, proslavlja materinski jezik, katerega je bil v „Vozsojedinjeniju“ že obsodil v smrt. V „Hutorni poeziji“ je priobčil še v prozi pisan „Zazivni list do Ukrajinskoj inteligenciji“, kjer jo je vabil na delo „dla dobra Ukrainy, jej ludu i razvoju literatury“. A vzbudil je pri Malorusih le čudenje, in ker niso zaupali pisatelju, niso ga sprejeli prijazno. Dalje je hotel izdajati Kuliš maloruski časopis s pomočjo Poljakov, a ti so ga najpoprej poprašali po pristaših. Ko pa se je pokazalo, da Kuliš nima privržencev, odrekli so mu Poljaki podporo. Tako se je osamljen moral vrniti zopet v Rusijo, kjer je v harkovskem časopisu „Južnij kraj“ tiskal svoje verze, v katerih je imenoval vse ukrajinske pisatelje „literarne hajdamake“.

Izmed slovstvenih plodov Kuliševih so najboljši „Črna rada“, zgodovinska kronika iz časov hetmanstva Bruhoveckega; dobri so tudi „Listi z hutora“, natisnjeni v „Osnovi“. Njegove posebič izešle pesmi *Dosvitki* (Petrograd 1862) in *Hutorna poezija* (Levov 1882) pa utegnejo zanimati samo bibliografa, ker ni v njih ničesar, kar bi bilo vredno pohvale.

Bolje in koristneje je uporabil Kuliš svoj talent pri prevodu svetega pisma na ukrajinski jezik. L. 1871. je izdal na Dunaju prevod peterih knjig Mojzesovih in evangelije posebej, potem v Levovu prevod Davidovih psalmov in Jobovih bukev. L. 1880. je bil izdan v Levovu njegov prevod celega novega zakona, ki ga je bil dovršil v družbi z dr. Palujem.

L. 1847., ko so bili Ševčenko, Kostomarov in nekoliko drugih odposlani v prognanstvo, je slovstveno delovanje za nekaj časa skoro popolnoma

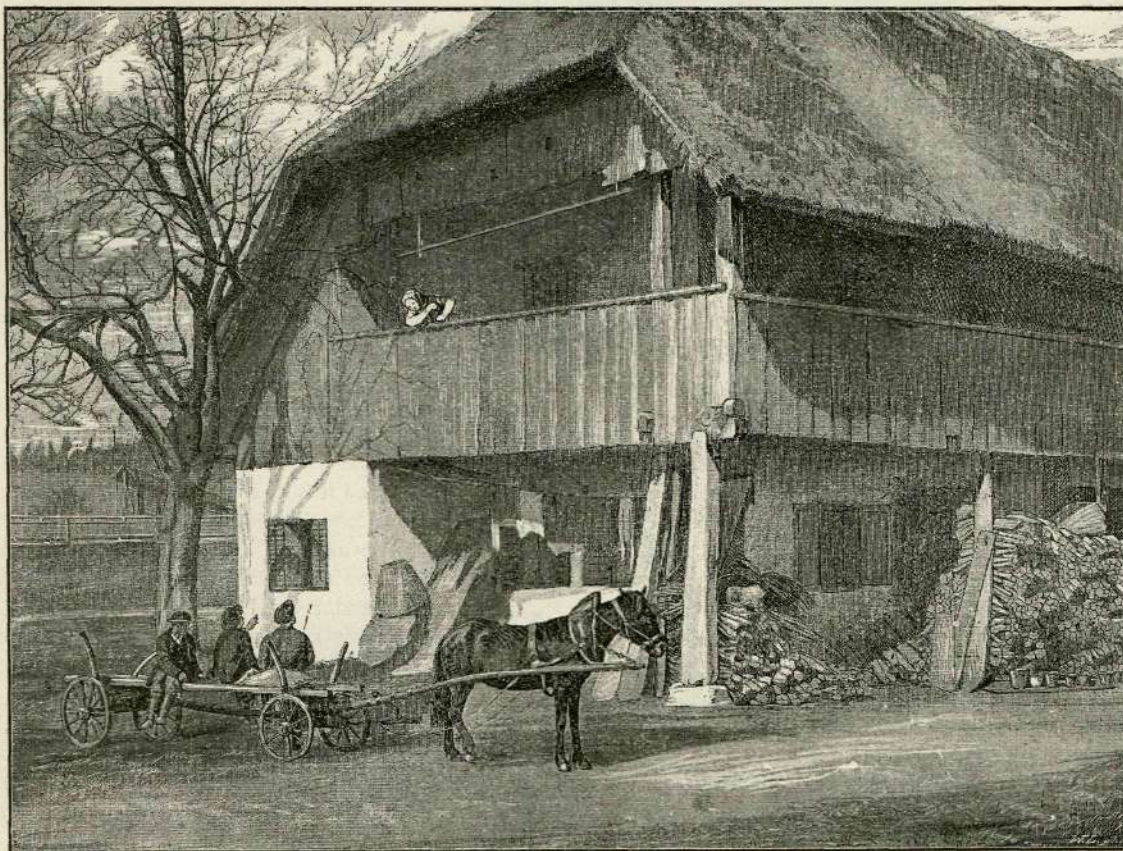
prenehalo. L. 1848. je izdal Metlinski, profesor harkovskega vseučilišča, drobno knjižico „Južnyj ruskiy sbornik“, obsegajoč poezije Metlinskega, Makarovskega, Aleksandrova in Petrenka. Zlasti Petrenko je bil nenavadno nadarjen in je pisal v tako lepem jeziku, da so nekatere njegove pesmi prišle v Ševčenkov zbirko. Delce Metlinskega vendar ni zdrnilo nikogar. L. 1849. je bila natisnjena samo jedna knjiga „Propovidi“ (pridige) duhovnika Hrečuleviča, naslednjega leta pa nobena. L. 1851. je izšla zopet jedna narodopisne vsebine: „Maloruskija i halickija zahadki“ Sementovskega v Kijevu. L. 1852. je Metlinski, takrat profesor v Kijevu, izdal vnovič zvezek pravljic Leva Borovikovskega, hotec vzbuditi druge k delu; to pot se mu je to bolje posrečilo. Že v naslednjem letu so izšle v Kijevu pravljice Mazukeviča, a ob enem je v Černihovu v „Guberskih vjednostjah“ jel priobčevati zale ukrajinske pravljice Leonid Hlebov. Leta 1856. po vrnitvi v Petrograd prognanih pisateljev je nastalo v ukrajinskem slovstvu novo gibanje. Kuliš je izdal dva zvezka „Zapisek o južnoj Rusi“ in „Narodni opovidannia Marka Vovčka“ (psevdon. Marije Markevičeve). L. 1858 sta izšla dva zvezka pripovedek Kvitke, a l. 1859. je bilo natisnjenih najst zvezkov, med temi tudi zgodovinska povest Kuliševa „Črna rada“. V naslednjem letu je bilo izdanih že 26 knjig; najvažnejše izmed njih so: „Kobzar“ Ševčenka, Kulišev almanah „Hata“ in Zakrevskega „Starosvitskij bandurist.“ L. 1860. je začel izhajati v Petrogradu mesečnik „Osnova“ pod uredništvom Belozerskega, v Černihovu pa je jel Hlebov izdajati „Černihovskij listok“.

To novo slovstveno gibanje je kmalu izvabilo nove moči. Na slovstveni njivi so se prikazali novi delavci: Aleksandrovič, Vitavski (pisatelj pravljic, Žitecki, Kužmenko, Konisski, gospa Kuliš, Lazarevski, Kulik, Moračevski, Nos, Ohijevski, Stecenko, Tavgolga, Simonov, Svidnicki, Šišacki, Čubinski in drugi. Toda ta razvoj ukrajinskega slovstva je trajal le kratko. „Osnova“ je že l. 1862. zaspala in naslednje leto je prenehal tudi „Černihovski listok“; nekoliko mladih pisateljev, kakor: dr. Nos, Konisski, Čubinski in Šimanov, je moralo zapustiti domovino. Ministerstvo se je jelo pritoževati nad ogromno množico ukrajinskih rokopisov, predlaganih cenzuri, vsled česar je prišlo naposled do tega, da se je v Rusiji zabranilo tiskanje maloruskih knjig, izvzemši leposlovnih.

V vrsto prej navedenih pisateljev je treba še prišteti pred nedavnim v Jalti umrlega pesnika dr. Rudanskega, prelagatelja Lermontovega „Demona“ in Homerjeve „Ilijade“, in Danila Mordovceva, ki je pričel svoje pisateljsko delovanje s prelepo, toda nedokončano pesmijo „Kozaki u mori“, natisnjeno l. 1859. v „Saratovskem Sborniku.“

V „Osnovi“ je priobčil Mordovcev dve povesti „Soldatka“ in „Dzvonar“, ki sta izšli posebej v „Rusko-ukrajinskoj biblijoteki“ v Levovu l. 1885. V dotični „biblioteki“ so bili priobčeni l. 1886. tudi „Poe-tični tvorí St. Rudanskega“. Poleg „Soldatke“ in „Dzvonara“ je Mordovcev izdal še povesti: „Son-neson“ ter „I z ust mladencov.“

Ob tem času se je pokazal pisatelja tudi Alek-sander Storoženko, rojen l. 1805. umrl l. 1874. Ker je bival v državni službi na Podolju, seznanil se je bliže z ondotnimi prebivalci ter zajemal snov za svoje povesti narodu iz ust. Najboljše njegove povesti so: „Kindrat Bubnenko Švidkij“, „Roskazy zaporožca Korža“, „Vusi“ in „Holka“. L. 1879. je

Postanek.

Risal Ant. Koželj.

bil natisnjen v Odesi njegov neznatni roman: „Marko Prollatij“.

Med tem, ko je slovstveno gibanje malorusko pojemalo nad Dnjeprom, rastlo je od l. 1848. ugodneje v avstrijski državi. Tega leta je bila osnovana v Levovu „Galicko-ruska Matica“, porodil se je politično-literaren časopis „Zorja halicka“, in duhovnik Jakop Holovacki je bil pozvan na stolico rusko-

ukrajinskega jezika in slovstva na levovskem vseučilišču.

Holovacki je bil kaj navdušen rodoljub, ki je sveto verjel, da se proslavi in dvigne maloruski jezik in slovstvo, ko se postavi na lastne noge; za to pa mu je bilo poročstvo bogato malorusko narodno pesništvo, ki presega narodno poezijo vseh ostalih slovanskih plemen. (Dalje.)

Književnost.

Črtice iz maloruske književnosti.

(Piše Podravske.)

(Dalje.)

Na nesrečo se v onem času do l. 1861. med Malorusi v Galiciji ni pojavil nobeden nadarjen pisatelj, ki bi bil zmožen dostojno nadaljevati že započeto delo. Na pesniškem polju so poskušali svoje moči: Holovacki, Ant. Mohilnicki, poznej Dédicki, Lisekevič in drugi, a njih plodi so ostali brez vpliva. Kmalu potem se je Rusin, zgodovinar Denis Zubricki, seznanil s panslavisti v Moskvi, s Pogodinom in drugimi, ki so pridobili njega in Holovackega za svojo idejo o jednoti naroda in jezika velikoruskega z gališko-ruskim. Tako se je jela med gališkimi Malorusi razširjevati težnja po osvojenju jezika velikoruskega, ki se je kmalu pokazala tudi v slovstvu. Za vzor onega umetnega, po velikorusčini „požlahtnjenega“ jezika maloruskega sta izdelka „Buj-Tur“ Bogdana Dédickega in „Špivak s Polšjsja“ Mik. Lisekeviča. L. 1861., ko je bila v Avstriji razglašena ustava, osnoval je Dédicki politični dnevnik „Slovo“ (beseda), l. 1862 v družbi s Holovackim pa časopis „Haličanin“, ki je vztrajal dve leti. Oba lista sta krepko zagovarjala narodno in slovstveno samostojnost Malorusov.

Mlajši rusinski pisatelji, ki niso ljubili jezika „Slova“ in se niso strinjali z njegovimi težnjami, so osnovali pod uredništvom Fedora Zareviča literarni tednik „Večernici“. L. 1864. je bil osnovan slovstvenopolitični mesečnik „Me a“, katerega je čez dve leti nadomestila „Rusalka“. L. 1867. se je med Malorusi porodilo dvoje strank: stranka „trdih“, „starih“ ali „svetourjevcev“ se drži še na dalje „Slova“ in njegovih teženj, stranka „mladih“, tudi „narodna stranka“ imenovana, pa si je osnovala časopis „Pravda“, ki je vztrajal do l. 1880. V tem letu je bil osnovan še sedaj izhajajoči dnevnik „Dělo“ in znanstveno-literarna „Zorja“. Od onega časa se tudi v vsem maloruskem slovstvu razločno zrcalita dva toka z dvema kolikor toliko različnima slovstvenima jezikoma, kar pa razvoju književnosti ni v prosopeh.

Vsled razširjenja svojega vpliva med preprostim narodom je osnovala stranka „mladih“ leta 1868. društvo „Prosveto“, ki je izdalo doslej že 189 popularnih knjižic različne vsebine. Udje, katerih šteje društvo okrog 6700, plačujejo po 1 gld. na leto, za kar dobivajo po deset knjižic, med katerimi se zlasti odlikuje „Iljistrovanyj Kalendar“. Društvo ima deset podružnic ter 112 „čitalnic“; premoženja je imelo koncem 1893. l. 32.729 gld.¹⁾ Poleg knjižic poučne in zabavne vsebine je izdalo l. 1890. velezanimivo

delo: „Iljistrovana Istorija Rusi“, spisal Aleksander Barvčenski, l. 1894. Ševčenkovi „Kobzar“ I. del, l. 1895. II. del, l. 1897. pa „Geografijo Rusi“, spisal Roman Zaklinski. Izborna pripovedno delo je povest „Obraz honoru“ (razžaljenje časti), ki kaže tudi med nami se ponavljajočo žalostno resnico, da kdor se mnogo pravda, gre naposled s prazno malho po svetu.

Pa med tem tudi stranka „starih“ ni spala. Ker „Gališko-ruska Matica“ ni dajala od sebe skoro nikakega znamenja življenja, osnoval je o. Naumovič l. 1875. v Kolomiji „Občestvo imena M. Kačkovskega“, ki pa se je že naslednje leto preselilo v Levov. Tudi udje tega društva plačujejo po 1 gld. na leto in dobivajo po deset knjižic različne vsebine, a pisanih v „književnem“ jeziku. Društvenikov in premoženja ima mnogo manj nego „Prosvěta“, pa knjižic je že izdalo nad 230 in med temi tudi vsako leto ilustrovani „Koledar“. Tudi to društvo je izdalo pred nekaj leti „Iljistrovanuju Istoriju Rusi“ (ki stane le 50 kr.).

Poleg teh dveh društev imajo Malorusi v Levovu še tretje, namreč „Tovaristvo imeni Ševčenkova“, ki se je osnovalo koncem l. 1873., a ni imelo mnogo moči in vpliva. Razvoj društva zavira pred vsem visoka udnina (100 gld.), ki se plačuje tudi v desetih letnih obrokih; vrh tega dobivajo udje namestu knjig samo časopis „Zorjo“, čigar izdajanje pa ni glavni namen društva. Dokaj dobička pa prinaša Malorusom izborna založena in bogata na slovstvenih delih „knjigarna tovaristva imeni Ševčenkova“, v kateri je moči dobiti skoro vse maloruske in maloruskega slovstva se tičeče knjige.

Omenjeni razpor se kaže tudi v časopisju, a predno kaj več izpregovorimo o njem, oglejmo si še nekatere pisatelje in njih dela iz novejšje dōbe.

Ob času, ko sta se Dédicki in Holovacki držala v svojih časopisih národnega jezika, pojavljali sta se v predalih „Slova“, „Haličanina“ in „Večernicah“ pogostoma imeni Konisskega in Fedkoviča. Konisski se je porodil v Černihovski guberniji ter objavil svoje prve pesmi l. 1861. v „Slovu“, prvo povest v „Haličaninu“ l. 1862. Potem je pisal za „Pravdo“, „Svět“, „Rusalko“ in „Zorjo“. Cilj njegove slovstvene delavnosti je bil vedno: služiti domovini in blaginji maloruskega naroda. Temu idealu je ostal zvest vse svoje življenje. Zato je tudi v svojih povestih, kakor: „Žuk i joho rodyči“, „Porvani struny“, „Moji davni znajomi“, „Či zločinec či nedužyj“, odkrival rane in potrebe svojega naroda, hoteč obrniti na nje pozornost svojega rodoljubja se zavedujočih rojakov.

(Konec.)

Opazka. Pojasnjevanje naših slik v tej in v prejšnji številki pride ob koncu naslednje (24.) številke.

¹⁾ Pred nekaj leti si je društvo kupilo lastni dom za 130.000 gld.

General Joubert,
poveljnik transvaalske vojne.

samoljubje brez sovraštva. In kadar samoljubnež nima istinitega sovražnika blizu sebe, domišlja si ga in si misli, da ga ljudje preganjajo, da so mu nasprotni in mu hočejo škoditi.

Neprava ljubezen je mati nepravlega sovraštva. In ker se z nezmernim samoljubjem večkrat druži tudi zmota, zato so napake

ljubezni sedaj take, sedaj drugačne. Vselej pa so kvarljive in obžalovanja vredne tembolj, čimbolj vzvišena je prava in čista ljubezen.

Nesrečne so take dobe v zgodovini, nesrečni so taki narodi, v katerih prevladuje samoljubje in rodi dan na dan sovraštvo. Ljubezen krepča, ogreva in oživilja posameznike, tako pa tudi cele narode in dobe. A sovraštvo podira, kvari, uničuje posameznike in cele narode in dobe. Iz samoljubja izvira sovraštvo, iz sovraštva nezdravo strankarstvo, iz strankarstva razpad, in iz razpada pogin.

Globokoumno je torej Empedoklej učil, da so bile prvotno vse stvari združene, vse v jedinosti in v soglasju; med njimi je bila ljubezen. A mednje je prišlo sovraštvo, ki je zlo in vir vsega zla. To je razločilo in razdelilo, kar je bilo poprej združeno.

Zato bi tudi mi tukaj radi Erosu po platonsko peli slavo in ga privabili na slovenske livade, a Nejkos naj bi bežal od nas, ker dovolj je ran, katere je zasekal.

Književnost.

Črtice iz maloruske književnosti.

(Piše Podravski.)

(Konec.)

Mnogo bi se dalo še poročati o novejši maloruski književnosti, a za sedaj omenjamo le še nekaj malega. —

L. 1862. je izdal Bohdan Dêdicki drobno knjižico „Poezij Osipa Fedkoviča“, pozdravljajoč v predgovoru pisatelja in mnogo obetajočega narodnega pesnika. Njegove pesmi je občinstvo kakor v Galiciji, tako na Ukrajini res sprejelo z veseljem, ker so bile pisane v lepem, narodnem jeziku. Fedkovič je bil rojen leta 1834. v Bukovini v vasi Storonki od preprostih starišev kakor Ševčenko, pa v dokaj ugodnejših okoliščinah. L. 1852. so ga vzeli k vojakom, katero službo je opravljal v različnih krajih Avstrije ter se l. 1859. vrnil kot poročnik v Černovice. Tu se je seznanil z nemškim pesnikom Neubayerjem, kateremu je pokazal svoje nemški pisane lirske proizvode. V njegovi hiši se je spoznal z Rusinom Kobilanskim, po čigar nasvetu se je

odločil dati v tisk svoje ukrajinske pesmi. Po odpustu iz službe se je nastanil Fedkovič v domači okolici in bil takoj izvoljen za župana. L. 1872. je deloval pri društvu „Prosveti“, pišoč in urejajoč knjižice za narod; l. 1874. pa se je nastanil v Černovicah ter se jel zanaprej resno ukvarjati s književnostjo. Pod njegovim uredništvom je jel izhajati v Černovicah časopis „Bukovina“, ki še dandanes zagovarja pravice in koristi bukovinskih Malorusov.

Izmed Fedkovičevih poezij so najboljše one, katere je izdal l. 1862. Poznej je izdal še dve knjigi pesmij, toda že dokaj slabših, ker je poskušal v svojih proizvodih posnemati Ševčenka. Razven poezij je pisal še drame in povesti, kakih dvajset po številu, ki so bile natisnjene v „Večernicah“, „Nivi“, „Pravdi“ ter v almanahu z imenom „Ruska hata.“

Med Malorusi na Ukrajini sta se pojavila v ónem času izmed številnih pisateljev samo dva boljša talenta, namreč: Mihael Starycki in Ivan Levicki-Nečuj. A o teh lahko poročamo ob drugi priliki, ker segata že v najnovejši čas.